

מסכתב עיון

עלון מידע למטיילים למדריכים ולתושבי שדה בוקר והסביבה

"הניצנים נראו בארץ, עת הזמיר הגיע; וקול התור, נשמע בארצנו."

שיר השירים ב'

הימים מתקצרים, הטמפרטורות יורדות ופרחי הסתיו מתחילים לקשט את המרחב. נדידת הציפורים כבר בשיאה ואנחנו מתרגשים להגיש לכם עלון חדש לאחר תקופה ארוכה.

צוות ביס"ש שדה-בוקר

עדכונים מהשטח

- **'דיווחי גבים'** אלו הם המקומות המחזיקים מים ע"פ דיווחים מהשטח: גבי ימין (מעט מעט מים), גב חווה (עומק 2 מטרים לערך), מאגורת וגב כביר, גב זרחן (מעט מים), עין אום צאלח (מעט מים), ברכת צפירה, גב קינה (עד הבריכים).
- **ענייני פריחה:** מבשרי הסתיו כבר הוציאו ראשם, ברמת נפחא הסתונית פורחות והצבים מתחילים לבצבץ בכל המקומות הקבועים.
- **חניכת מצפור חגי המחדש:** בחודש אוגוסט האחרון עזרו חוגי הנוער של הביס"ש (חנב"ז וחנש"מ) למשפחת אבריאלי לשפץ את מצפור חגי, הממוקם מעל צומת חלוקים ו"העיר האבודה". ביום שלישי ה- 8/10 בשעה 16:30 יתקיים טקס החניכה.

עדכון צפרות מפי מידד גורן:

- עונת הסתיו בעיצומה. נדידת הציפורים נראית בכל מקום. חנקנים אדומי גב, חנקנים נוביים, עלויות אפורות וסבכים שונים (בעיקר טוחנים ושחורי כיפה) נראים בכל מקום. חטפיות אפורות, שרקרקים מצויים וסלעיות (קיץ, ערבובת ואירופיות בעיקר) צובעות את המדבר בצבעים מרעננים. הרבה עופות דורסים חולפים מעלינו. ניתן לראותם בעיקר בשעות הבוקר והערב כאשר הם עפים נמוך בדרכם מ/אל מקומות לינה. בין הבולטים: אית צרעים, נץ קצר אצבעות, זרון סוף, דיה שחורה, עיט חורש ובז ערב. אנפות ממינים שונים נשמעים בלילות ונראים בעיקר במט"שים השונים בימים וחופמאים רבים גם נמשכים אל אותם מקורות מים בדרכם דרומה. הבז השחור מסיים את עונת הקינון וניתן לראות כבר את הגוזלים מתרגלים את כנפיהם לקראת המסע הגדול לאפריקה.

חטפית אדומת כנף, צעירה.

צילום: מידד גורן

הר אלדד

לפני כחודש וחצי, ישבתי עם חוג הנוער של הביס"ש על אחת הפסגות שמעל נחל רתמים (לא רחוק מהדרך צומת ציפורים-מחנה רמון) ולאחר תצפית קצרה עם החניכים אני שואל את חגי מדריך החוג, "תגיד מה אלה הכיפות הלבנות הגדולות האלה שנמצאות שם?" "לא יודע" הוא עונה, "בטח משהו של הצבא".
כך החל הרומן שלי עם הר אלדד.

את הסיפור אני בטוח שרובכם מכירים, אבל אכתוב אותו בקצרה למי שאינו בקיא בפרטים. ה"ישוב" החדש על הר אלדד עלה לקרקע באחד הלילות בראשית חודש אוגוסט, מצויד בקרוב ל 20 משאיות עמוסות ציוד אשר פרקו כשלושים כיפות גאודזיות ('אוהלי דום') ענקיות, מסודרות בשלוש שורות. הקבוצה שהקימה את הישוב המוזר נקראת "גרעין הראל" ומונה כמה עשרות רווקים, זוגות ומשפחות צעירות.

אחרי הסתובבות קצרה (ונקיה מדעות קודמות) התרשמתי מאוד. התמונה שהחבר'ה מציגים היא תמונה עליה רשום בענק "חומה ומגדל, הגירסה האקולוגית". 70 חבר'ה צעירים, חרוצים מאוד, חדורי אידיאולוגיה ציונית, בוגרי צבא, שנות שירות, ובעלי מקצועות, מקימים ישוב חדש בנגב. זאת לאחר שנלחמו במשך שנים בגלגלי השיניים של הברוקרטיה והממשלה. בנוסף, הישוב הוא גם ישוב בסימן אקולוגי, ממש כבר יותר טוב מזה לא יכול להיות. אחרי ששאפתי 'ציונות סימן 2013' ישבתי לחשוב יותר לעומק על מעשה אגרסיווי ולא חוקי זה.

הדברים שגיליתי רחוקים מאוד מהתמונה שמצטיירת על ההר. אתחיל מגולת הכותרת של הישוב החדש, האקולוגיה. הישוב בהר אלדד מתפאר בדריסת הרגל האקולוגית הנמוכה שלו. ובאמת, החבר'ה משתמשים בשירותי קומפוסט, בפנלים סולארים לייצור חשמל, ומנקזים את הביוב שלהם לתוך מערכות לטיהור מים. הכל טוב ויפה, אבל האמת הרבה פחות רומנטית. עצם זה שכדי לנסוע לעבודה צריכים אנשי הישוב לנסוע למצפה רמון (50 דקות כולל דרך הג'יפים) או לבאר שבע (שעה וחצי כולל דרך הג'יפים) הם מגדילים את "טביעת הרגל האקולוגית שלהם" כל כך שהשימוש בשירותים האקולוגיים בטל בשישים. כמאמר הפתגם של אחד מאנשי החברה להגנת הטבע, "לצוד קרנפים באפריקה עם ג'יפ היברידי". אנשי הישוב התחמקו מטענה זאת באופן שיטתי כששאלתי אותם עליה, בטענה שאני לא מבין כלום בקיימות. (אמנם לא למדתי אקולוגיה וסביבה באקדמיה עדיין, אבל אני כן מתבסס על מחקרים של אנשים שכן טרחו לעשות זאת).

הדבר השני שמתפארים בו אנשי הגרעין הוא הציונות והחלוציות. גם פה, אני מודה שבמבט ראשון הם שבו אותי מיד. ישוב חדש בנגב, כל מה שחינכו אותנו כל השנים, כציונים בני ההתיישבות העובדת, ותלמידיה של מערכת החינוך הישראלית, הוא שהארץ בנויה על חלוציות, על כיבוש האדמה ועבודת הקרקע, פסגת הציונות!
לצערנו הרב, כנראה שפניה של החלוציות היום היא שונה מאוד, כנראה שבאמת אין זה נכון ו"ציוני" להקים ישובים חדשים, זה לא כלכלי בשום צורה, כמות ההוצאות לנפש בישוב על הר אלדד תהיה גבוהה פי כמה מההוצאות על אותה נפש במצפה רמון או אפילו פחות בתל אביב. חוץ מזה, ישובים כמו מצפה רמון לדוגמה, משוועים לדם חדש, סטונדטים, עובדי מקצועות חופשיים, אנשים צעירים רציניים וחרוצים. הרבה יטענו שזאת הציונות של המאה הנוכחית. כמובן שאין זה אומר שאי אפשר לשלב את זה עם אקולוגיה.

הדיון על הישוב בהר אלדד מעמיד את כל הערכים של נער בישראל, בוגר מערכת החינוך בסימן שאלה. בדבר אחד אין ספק, בשיטוט על ההר אתה מבין שמערכת יחסי הציבור של גרעין הראל משומנת בצורה בלתי רגילה. הם יודעים למי לפנות, באיזה טיעונים, איזה נושאים הם רגישים במיוחד אצל הציבור הישראלי. הרי כשאתה מדביק למשהו את התיאור ציונות והתיישבות קשה לנו שלו לאהוד אותו מיד, והם יודעים זאת מעולה. טיעונים נוספים מוצגים לתיירים המתנדבים הרבים שפוקדים את ההר (האקולוגיה כדוגמה מעולה).

ועכשיו באמת לסיום אני ממליץ לכולם, תושבי המועצה האזורית רמת נגב והמועצה המקומית מצפה רמון, ובכלל תושבי הדרום והארץ, לבוא להר אלדד, להסתכל, לדבר עם אנשים חרוצים והנחמדים ולהחליט בעצמכם, מה אתם חושבים, התנחלות אלימה ולא חוקית של גרעין חדש על הר בנגב, או ציונות מוחלטת וערכיות יוצאת דופן, או אולי באמצע? ראו הוזהרתם, הדיון על הר אלדד העסיק אותי במשך זמן רב, אולי גם אתכם...
וגם הנוף משגע!

אמיר שפר
ש"ש מסיים בבית ספר שדה

הכיפות של גרעין "הראל" על הר אלדד

סימוני שבילים זרעים

לאחרונה השלימה הועדה לשבילי ישראל בשיתוף עם רשות הטבע וגנים סימון של מקטעים חדשים באזור הנגב המרכזי:

- **בור חמת אל מעלה רמון:** שביל הנותן עוד 2 אשרויות טיול קצרות על שפת המכתש.
- **הר אבינון אל העצים המאובנים:** שביל רגלי חדש (וגם היחיד) שיורד מהמהצוק הצפוני-מערבי של המכתש הגדול.
- **חניון לילה עין ירקעם אל מצד ירקעם:** חיבור חדש מהחניון לילה דרך ערוץ נחל חתירה.
- **חניון לילה עין צין אל עין עקרבים ונחל צין:** חיבור חדש מהחניון שיורד דרך הערוץ במקום לעלות חזרה אל הכביש.
- **נחל צפית:** סומן חיבור קצר בין השביל הכחול המחבר את נחל צפית ונחל תמר, לבין כביש 90 בכניסה למסלול נחל צפית הנוכחי.

לשאלות אפשר לשלוח מייל הוועדה לשבילי ישראל ל: shaiyagel@gmail.com

ליד החברה להגנת הטבע

טיול נעים,
שי יגל,
רכז סימון שבילים

הצפיות מעגליות

שם הצופה	כמות	מיקום	מין
תושבי המדרשה	2	חניון חוד עקב + ובכניסה לעין עבדת	פרא!!
מידד גורן	1	בקעת צין	זאב
מידד גורן	3	תחנת טיבוע במדרשה	ורדית אירופית
מידד גורן	1	נפחא + תחנת הטיבוע	חטפית גמדית
מידד גורן	מס' פרטים מסתובבים	מדרשה ושדות הקיבוץ	תורתית זנבנית
רעי דיגה וחגי איל	18 (זכרים ונקבות)	גבי חווה	ורדיות סיני
מידד גורן	1	נשמע בבאר עדה	שועל צוקים

ורדית אירופית

צילום: מידד גורן

©Meidad Goren

אית צרעים בתעופה

צילום: מידד גורן

©Meidad Goren

כמו כל שנה...

כמו כל שנה מגיע הזמן שבו אני מרגיש שדי! הגיע הזמן לצאת לטייל!

מאז ומתמיד זה קורה אחרי הקיץ, אומנם עדיין יש ימים חמים אבל משהו בתוכי מתעורר ואומר לי צא! כבר נהיה נעים יותר, השמש החמה כבר שוקעת מוקדם יותר ובעיקר הלילות נהיים קרים עד לבישת סוודר.

ובאמת, במהלך חוה"מ סוכות יצאתי לטייל ברמת נפחא ומעיינות מצוק הצינים. בחרתי לטייל שם בזכות זה שהאזור יחסית גבוה ולא משנה כמה חם יהיה, בסוף אגיע לרחצה רצינית בעין עקב (לגבי עין עקב, הרגשתי ש-20% מאוכ' ארץ ישראל חשבה כך). בסופו של דבר היו לי ימי סתיו מדהימים ואיתם באה השמחה לגלות שכמוני היו עוד כמה דיירי מדבר שהרגישו שאפשר להפסיק להסתתר. כבר אפשר לצאת, למתוח איברים ולפרוח.

חצב מצוי, סתונית הקליפות, סתונית טוביה, חלמונית גדולה וחבצלת הנגב הם רק חלק מהגיאופיטים שמופיעים כל שנה מהסתיו ועד החורף בנגב. העניין המרתק הוא שהזמן ואפילו המקום בהם הם מופיעים קבועים כמעט לגמרי בכל שנה ושנה. איך הם עושים זאת?

גאופיט הוא צמח שבתקופה מסוימת מתים בו כל החלקים העל קרקעיים ונשאר רק איבר אגירה תת-קרקעי, פקעת מהתעבות של גבעול, בצל מהתעבות של עלים או קנה שורש מעובה. איבר האגירה מכיל בתוכו חומרי תשמורת שאותם מנצל הצמח לפריחה בשנה הבאה. אצל רוב מבשרי הסתיו מופיע קודם כל הפרח, בזכות חומרי התשמורת ורק לאחר מכן מופיעים העלים. עם הופעתם מתחיל הצמח בייצור חומרי תשמורת חדשים באיבר האגירה וכך מבטיח שבשנה הבאה שוב יוכל לפרוח פרח חדש. מנגנון ייחודי זה מקנה לפרחים שני יתרונות: הראשון הוא הימנעות מאידוי מים גדול במהלך חודשי הקיץ הקשים. והשני, הקטנה משמעותית של התחרות על מאביקים. בזכות ה"הקדמה" של פריחתם הם משיגים את היתרון שאין הרבה מבחר לחרקים השונים ובכך יעלה הסיכוי שהם יבקרו אצלם ויאביקו אותם.

ממש עכשיו כבר אפשר לראות סתוניות פורחות וחצבים מוציאים עמודי תפוחית, ובקרוב גם יצאו החלמוניות, כרכם השבכה והחבצלות ועוד כמה מדיירי המדבר המעניינים והמרשימים האלו. אפילו לא צריך לחפש כל כך קשה. אם פגשתם באחד בשנה שעברה, חיזרו אל אותו המקום וסיכוי סביר שתמצאו אותו שוב.

זה הזמן! צאו לטייל, לחפש את הפרחים היפהפיים האלה שכל שנה מדייקים והופכים את טיול סוף הקיץ שלי להתרגשות גדולה.

בברכת שנת טיולים מדברית לכולם,
רעי דיגה - ביס"ש שדה בוקר

ליצירת קשר

בית ספר שדה: 08-6532016 (מרכז)
הזמנות – שלוחה 1, מחלקת הדרכה -
שלוחה 2).

אתר האינטרנט שלנו:

[/http://bsadeh.boker.org.il](http://bsadeh.boker.org.il)

תגובות, הערות, הארות, מידע לפרסום ועוד...

יש להעביר לרעי דיגה

matbeon.boker@gmail.com

050-2050586